

Tekst: Sarah De Smet (Varkensloket), Ellen de Jong en Tamara Vandersmissen (DGZ)

PRRS, DE AANPAK BEGINT BIJ MONITORING

De eradicatie van PRRS is, gezien de hoge varkensdensiteit in Vlaanderen, nog niet voor morgen. Maar vandaag moet er wel al worden ingezet op het vermijden van de insleep in, en de verspreiding ervan binnen het bedrijf. Het efficiënt monitoren is aldus een must. Omdat vaccinatie geen 100% bescherming biedt, is een goed management met adequate bioveiligheidsmaatregelen prioritair.

Het hoeft niet meer te worden gezegd dat pas gespeende biggen vatbaar zijn voor infecties. Naast ziekteverwekkers zoals *E. coli* en streptococcon, die zichtbare symptomen zoals diarree en hersenvliesontsteking veroorzaken, kunnen het PRRS- en het circovirus op het bedrijf rondgaan zonder opvallende symptomen. Toch zijn de gevolgen van deze virale infecties niet min, aangezien deze kunnen resulteren in een verminderde weerstand, een lagere dagelijkse groei, een gestegen voederconversie, en een verhoogd antibioticumgebruik en sterfte. De economische impact van dergelijke infecties kan bijgevolg hoog oplopen stelt Ellen de Jong, dierenarts bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen, tijdens de workshop die doorging tijdens het VarkensAcademie-event.

Grote economische impact

Dat een PRRS-infectie een negatieve impact heeft op de bedrijfsresultaten is evident. Maar hoeveel die kost exact bedraagt, is bedrijfsafhankelijk. In Nederland wordt de jaarlijkse kost van een PRRS-infectie geraamd op 59 tot 379 euro per zeug. De grote marge is o.a. te wijten aan de circulerende virusstam (een minder of meer ziekteverwekkende soort), de mate van bescherming van de zeugen en de biggen, de genomen maatregelen om de infectie in te dijken en het infectietijdstip. Een PRRS-uitbraak bij varkens die nog geen antistoffen hebben opgebouwd door eerder contact of vaccinatie, kent een ernstiger ziekteverloop dan bij dieren die (al dan niet gedeeltelijk) beschermd zijn. Biggen die voor het spenen geïnfecteerd raken kosten de varkenshouder nog eens twee euro extra (4,28€) in vergelijking met biggen die negatief worden gespeend en pas tijdens de vleesvarkensfase geïnfecteerd geraken (extra kost van 2.28€ ten opzichte van PRRS-negatieve biggen). Het is aldus belangrijk om in eerste instantie de biggen vrij van PRRSv te spenen.

Meeste infecties aan einde batterij en begin vormmest

In die optiek werd in 2014 een Veepeiler-project gestart. Het doel was om te bepalen wanneer de varkens over het algemeen met PRRS geïnfecteerd geraken in Vlaanderen. Op 20 bedrijven met PRRS-problemen werden in de biggenbatterij en in de vleesvarkensafdeling bloed- en speekselstalen verzameld. De enige voorwaarde voor deelname was dat de biggen niet tegen PRRS werden gevaccineerd. In beide

stalen werden de antistofgehaltes bepaald en in de speekselstalen werd ook naar viruspartikels gezocht.

In het begin van de biggenbatterijperiode (4 tot 6 weken leeftijd) waren antistoffen aanwezig in het bloed die afkomstig zijn van de zeug. Naarmate de passieve immuniteit afnam naar het einde van de batterijperiode, zag men een geleidelijke daling in de antistoftiters. Bij een kwart van de jongste biggen werden viruspartikels gedetecteerd in het speeksel. Op het einde van de batterijperiode (8 tot 12 weken) bleken in driekwart van de speekselstalen viruspartikels aanwezig te zijn, wat wil zeggen dat de biggen met het virus in contact kwamen. Doordat de biggen in die periode een infectie doormaakten, zag men in de vleesvarkensfase (17 tot 21 weken) terug een stijging in de antistoffengehaltes. In deze fase testte ongeveer de helft van de varkens positief op de aanwezigheid van het virus. Hieruit werd besloten dat de meeste infecties optreden naar het einde van de batterijperiode en het begin van de voormest.

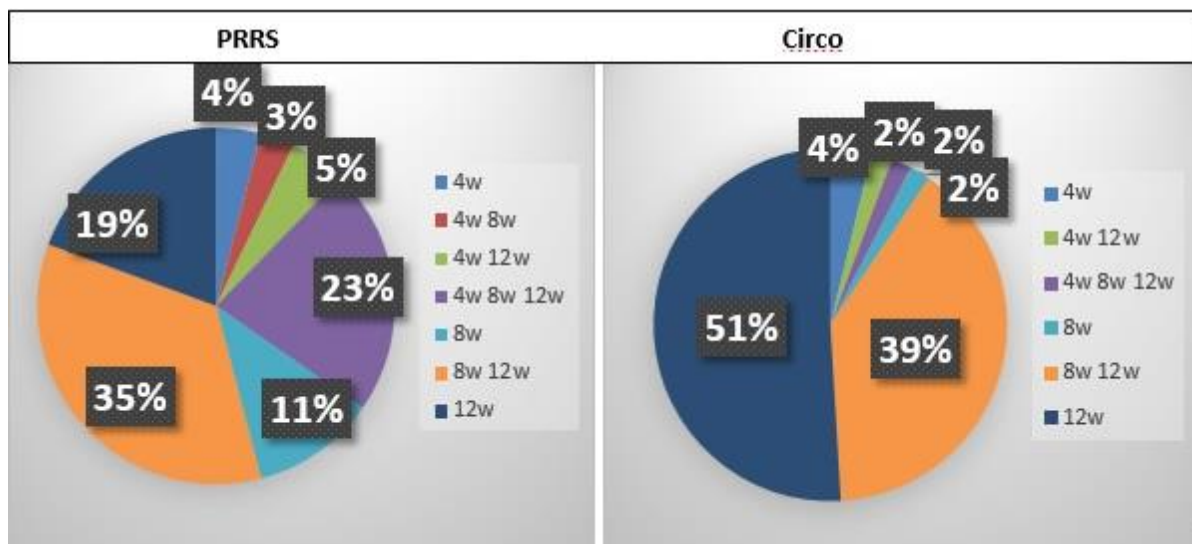
Biggen monitor(en)

Om de gezondheidsstatus op uw bedrijf te optimaliseren is het aldus noodzakelijk om een idee te krijgen van de **ziektedruk** en dit zeker tijdens de cruciale batterijperiode. De **Biggenmonitor** ondersteunt varkenshouders en bedrijfsdierenartsen bij hun aanpak van PRRS- en circovirus. De monitoring omvat allereerst een bloedonderzoek (virusdetectie en antistofbepaling) voor PRRS-, en optioneel voor circovirus, bij 30 biggen verspreid over drie leeftijdscategorieën (10 biggen van 4, 8 en 12 weken). Op deze manier wordt nagegaan wanneer de biggen worden besmet, en kan de bescherming van de zeugenstapel en de biggen worden ingeschat. Ook worden de technische kengetallen onder de loep genomen. Op basis van voorgaande analyses stellen de varkenshouder en de bedrijfsdierenarts samen een bedrijfsgezondheidsplan op om de gezondheidsstatus van het bedrijf te verbeteren. Bijzondere aandachtspunten zijn de opfok en de quarantaine van gelten, de aankoop van sperma, het kraamstalmanagement, de bioveiligheid en het vaccinatiebeleid. Aan de hand van een tweede bloedname, een zestal maanden later, wordt het bedrijfsgezondheidsplan geëvalueerd en wordt indien nodig de aanpak bijgestuurd. Als er viruspartikels uit de bloedstalen worden geïsoleerd, wordt nagekeken over welk virustype het gaat en wordt bekeken of het steeds om dezelfde stam gaat die op het bedrijf circuleert en/of andere nieuwe stammen het bedrijf binnenkomen. Daarnaast kunnen varkenshouders en dierenartsen deelnemen aan communicatiegroepen om kennis en ervaringen uit te wisselen. Belangrijk om te vermelden is dat de Biggenmonitor financieel ondersteund wordt vanuit het Sanitair Fonds, waardoor 85% van de analysekosten wegvallen voor de varkenshouder.

Figuur 1 De biggenmonitor omvat een bloedname bij 30 biggen op het bedrijf voor PRRS- en optioneel voor circovirusdetectie en antistofbepaling (foto: DGZ)

Sinds de start van de Biggenmonitor begin 2015 lieten reeds 121 varkenshouders hun bedrijf screenen op PRRS. Op zevenennegentig van de 121 bedrijven werd simultaan ook de aanwezigheid van circovirus nagegaan. Op respectievelijk 81% en 55% van de geteste bedrijven werd het PRRS- en het circovirus gedetecteerd in de biggenbatterij. Typering van de PRRS-viruspartikels toonde aan dat enkel de Europese PRRS-stam op de bedrijven circuleert. Op 35% van de bedrijven was PRRS-virus aanwezig bij de vier-weken oude biggen aan het begin van de batterijperiode (Grafiek 1). Dit betekent dat deze biggen reeds worden geïnfecteerd in de kraamstal. Circovirus kwam in een lager percentage (8%) voor bij de vier-weken oude biggen. Bij de bloedname op 8 en 12 weken leeftijd werden PRRS-viruspartikels teruggevonden op 70 en 80% van de bedrijven. Circovirus werd gedetecteerd op respectievelijk 43 (8 weken) en 94% (12 weken) van de bedrijven. Op praktisch alle bedrijven (98% voor PRRS en 100% voor circovirus) werden antistoffen tegen de virussen teruggevonden.

Grafiek 1. Percentage van de bedrijven waarop PRRS- en circovirus in de bloedstalen werd gedetecteerd
4w: 4 weken leeftijd; 8w: 8 weken leeftijd; 12w: 12 weken leeftijd

Optimaliseer uw bioveiligheid en vaccinatieschema

Het toepassen van goede **bioveiligheidsmaatregelen** is essentieel om PRRS-insleep van buiten het bedrijf (externe bioveiligheid) te reduceren. Voor PRRS schuilt het grootste risico in de aankoop van geïnfecteerde gelten en sperma. Het is belangrijk om de aangekochte gelten minstens 6, en nog beter 8 tot 12 weken in quarantaine te houden, vooraleer deze te introduceren in de zeugenstapel. Dit laat toe om eventuele infecties tijdig op te sporen en de gelten te vaccineren. Een quarantainestal is bij voorkeur gescheiden van het bedrijf, hanteert een all-in/all-out principe en wordt gereinigd en ontsmet tussen de verschillende leveringen van fokmateriaal. Ook het aankopen van PRRS-vrij sperma (van een PRRS-vrij KI-centrum of na PCR-controle) kan het risico op insleep beperken. Het hanteren van het vuile-propere weg principe is eveneens aangewezen. Ook binnen het bedrijf (interne bioveiligheid) moet de verspreiding van het virus zoveel mogelijk worden voorkomen. Aangezien een derde van de biggen reeds in de kraamstal met PRRS-virus wordt besmet, is een goed kraamstalmanagement onontbeerlijk om de virusoverdracht te beperken (Tabel 1).

Tabel 1. Tien basisprincipes voor een goed kraamstalmanagement

1. Verleg zo weinig mogelijk biggen
2. Indien u verlegt, zorg ervoor dat de biggen voldoende biest (met antistoffen) van de moederzeug opnemen. Verleg pas ten vroegste na 12 uur en niet meer na 2 dagen na de geboorte (tepelrangorde)
3. Alternerend zuigen is een alternatieve (maar arbeidsintensieve) aanpak om overtallige biggen op te vangen. Dit kan reeds tijdens het werpproces en/of na de geboorte. De toom wordt hierbij in twee groepen verdeeld. Eén groep wordt max. 2-4 uren (met externe warmtebron) van de zeug gescheiden zodat de andere helft van de toom biest/melk kan opnemen
4. Verleg geen zieke biggen of achterblijvers, maar enkel gezonde dieren

5. Verleg enkel biggen binnen één compartiment en niet tussen compartimenten/leeftijdsgroepen
6. Euthanaseer de zieke biggen
7. Manipuleer de biggen zo weinig mogelijk
8. Gebruik apart materiaal en kledij in de kraamafdeling
9. Gebruik bij biggenbehandelingen aparte naalden per toom
10. Reinig en ontsmet de kraamafdeling na elke ronde.

Een pasklaar ideaal **vaccinatieschema** is jammer genoeg niet voorhanden daar dit steunt op eigen ervaringen en regio-gebonden is. In de praktijk worden diverse schema's bij de zeugen toegepast. Als het vaccinatieschema wordt aangepast, is het belangrijk om een kosten-baten analyse te maken om mogelijke verbeteringen in de technische kengetallen en mogelijke extra vaccinatiekosten tegen elkaar af te wegen. In ieder geval moet worden gesteld dat vaccinatie in geen geval een goed management met adequate bioveiligheidsmaatregelen kan vervangen.

Meer weten?

- Biggenmonitor: <http://www.dgz.be/programma/biggenmonitor>
- Ziekteverloop, diagnose en preventie van PRRS: <http://www.dgz.be/ziekte/porcien-reproductief-en-respiratoir-syndroom-prrs>
- Goede bioveiligheidsprincipes: <http://www.varkensloket.be/Varkensloket/Biggen/Bioveiligheid> en <http://www.dgz.be/gezondheidszorg-varkens/gezondheidsmanagement>

Dit artikel is een weergave van de inhoud van de workshop 'PRRS: de aanpak begint bij monitoring' die doorging tijdens het VarkensAcademie-event in Rumbeke (27 november 2015) en werd aangevuld met actuele informatie.

Het artikel werd o.a. gepubliceerd in volgend vakbladen:

- *De drietand* (19 augustus 2016) p. 14 tot 15
- *Landbouwleven* (26 augustus 2016) p. 20 tot 21
- *Management & Techniek* (2 september 2016) p. 55 tot 57